

STATUS KAPELANA JEDNOSTEK LECZNICZYCH, DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I PODOBNYCH INSTYTUCJI

*Wskazania do wykorzystania przez biskupów diecezjalnych
(projekt przedstawiony przez Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Służby Zdrowia,
zmodyfikowany przez Radę Prawną KEP)*

Art. 1 (podstawa prawna)

1. Kapelanem jednostki leczniczej jest - zgodnie z kan. 564 Kodeksu Prawa Kanonicznego (dalej: KPK) – kapłan, któremu powierza się stałą troskę duszpasterską o wiernych przebywających w szpitalach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, hospicjach itp. wiernych, o których tu mowa, nazywa się dalej „pacjentami”.
2. Kapelanem domu pomocy społecznej jest kapłan, któremu powierza się stałą troskę duszpasterską o wiernych przebywających w domach pomocy społecznej oraz innych domach opieki i całodobowego pobytu. Wiernych, o których tu mowa, nazywa się dalej „mieszkańcami”.
3. Duszpasterska troska kapelana w wyżej wymienionych placówkach stanowi realizację prawa osób do wykonywania praktyk religijnych oraz korzystania z posług religijnych zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r., poz. 1966) z art. 17 ust. 1-3 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 roku (Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318) oraz z art. 36 ustawy z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. 2024 r. poz. 581). Wymienione tu prawa wynikają z zakorzenionej w godności osoby ludzkiej wolności sumienia i religii, potwierdzonej w art. 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Art. 2 (istota posługi kapelana)

1. Posługa kapelana obejmuje opiekę duchową:
  - 1.1. W wymiarze ogólnoludzkim-wyrażającym się w odniesieniu człowieka do prawdy, dobra, piękna, w poszukiwaniu sensu i znaczeń życia, cierpienia, śmierci oraz w wybieraniu określonej hierarchii wartości;
  - 1.2. W wymiarze religijnym - wyrażającym się w odniesieniu człowieka do Boga w ramach określonej religii lub wyznania;
  - 1.3. W wymiarze katolickim - wyrażającym się w jedności z Jezusem Chrystusem we wspólnocie Kościoła katolickiego.
2. Posługa kapelana, uwzględniając indywidualne pragnienia, potrzeby oraz szanując wolność osoby, stanowi realizację trzech misji Kościoła:
  - 2.1. Misji pasterskiej - wyrażającej się we wrażliwej, aktywnej oraz kompetentnej

obecności przy pacjencie lub mieszkańcu oraz jego bliskich;

2.2. Misji nauczycielskiej - wyrażającej się w pogłębionych rozmowach, dotyczących wszystkich wymiarów duchowości;

2.3. Misji kapłańskiej - wyrażającej się w towarzyszeniu w życiu modlitewnym pacjenta/mieszkańca oraz w umożliwieniu mu uczestnictwa w sakramentach świętych.

3. Opieka duszpasterska realizowana przez kapelana jest wyrazem całościowego podejścia do osoby, rozumianej jako jedność cielesno-duchowa i dlatego wymaga współpracy w ramach interdyscyplinarnego zespołu medyczno-terapeutycznego i/lub opiekuńczego, a także współpracy z personelem pomocniczym.

Art. 3 (zadania biskupa względem posługi kapelana)

1. Kapelana, w myśl kan. 565 KPK, mianuje, ustanawia lub zatwierdza ordynariusz miejsca, którym zazwyczaj jest biskup diecezjalny.
2. Władza o której w ust. 1 powinna określić szczegółowo status powoływanego kapelana.
3. W przypadku, gdy w placówce jest więcej niż jeden kapelan, wyznacza się kapelana koordynującego prace wszystkich kapelanów.
4. Kandydat na kapelana winien odznaczać się takimi przymiotami ludzkimi, moralnymi i duchowymi, które pozwolą mu na owocne sprawowanie posługi wymagającej wrażliwości na ludzkie cierpienie.
5. Kapelan na mocy prawa kanonicznego zostaje wyposażony we wszystkie uprawnienia, których wymaga właściwe sprawowanie posługi, zgodnie z kan. 566 KPK.
6. Biskup diecezjalny mianuje diecezjalnego koordynatora pracy kapelanów, którym może być diecezjalny duszpasterz służby zdrowia. Do zadań koordynatora pracy kapelanów należy w szczególności konsultacja przy powoływaniu kapelana dotycząca formy współpracy z daną placówką i zakresu jego obowiązków, nadzór nad pracą kapelanów, organizacja spotkań formacyjnych oraz rozwiązywanie ewentualnych konfliktów.
7. Biskup diecezjalny może mianować diecezjalnego koordynatora pracy kapelanów wikariuszem biskupim.

Art. 4 (ogólne obowiązki kapelana)

1. Na podstawie dekretu właściwej władzy kościelnej, kapelan powinien zawrzeć umowę o pracę z organem zarządzającym placówką lub wejść w inną formę zatrudnienia. W innym razie należy dążyć do zawarcia porozumienia o udzielaniu świadczeń w formie wolontariatu.
2. Szczegółowy zakres pracy kapelana powinien być określony w umowach, o których mowa w pkt 1.
3. Kapelan ma obowiązek przestrzegania przepisów obowiązujących w danej placówce, jeśli przepisy te nie stoją w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego. (patrz Art. 6 p. 7).
4. Kapelan pełni swoją posługę osobiście, z dopuszczeniem zastępstwa w razie potrzeby.

5. Za zapewnienie zastępstw odpowiedzialny jest proboszcz miejsca, chyba że charakter placówki wymaga innych rozwiązań. Gdy chodzi o dyscyplinę pracowniczą, zastępstwa powinny być organizowane w porozumieniu z dyrekcją placówki.
6. Kapelan powinien tworzyć i aktywnie współpracować z zespołem opieki duszpasterskiej (wolontariusze, nadzwyczajni szafarze Komunii świętej). Działania te winien podejmować za zgodą dyrekcji placówki.
7. Kapelan powinien dbać o kaplicę znajdującą się na terenie placówki, poprzez troskę o wyposażenie kaplicy i jej wystrój; podobnie winien troszczyć się o ewentualne inne pomieszczenia, oddane dla posługi duszpasterskiej (zakrystia, biuro, pokój spotkań). W związku z tym kapelan jest zobowiązany do prowadzenia inwentarza nieruchomości i ruchomości powierzonych jego pieczy.
8. Kapelan może podejmować działania duszpasterskie wobec pracowników placówki (dni skupienia, rekolekcje, pielgrzymki).
9. Kapelan powinien w rzetelny sposób (wykorzystując m.in. strony internetowe, tablice informacyjne, foldery) poinformować pacjentów lub mieszkańców, a także osoby odwiedzające placówkę, o formach i porach realizacji posługi oraz możliwościach kontaktu.
10. Kapelan jest zobowiązany prowadzić księgę intencji mszalnych.
11. W przypadku chrztu udzielonego przez kapelana lub inną osobę w niebezpieczeństwie śmierci, do kapelana należy zebranie odpowiednich danych i poinformowanie w formie pisemnej o udzielonym sakramencie rodziców dziecka oraz proboszcza parafii, zgodnie z przepisem kan. 878 KPK. Dane dotyczące osoby ochrzczonej w placówce winny być zapisane w rejestrze prowadzonym przez kapelana szpitala. Rejestr ten nie zastępuje jednak księgi ochrzczonej i nie jest podstawą do wydawania świadectwa chrztu.
12. W niebezpieczeństwie śmierci kapelan, na wyraźną prośbę pacjenta/mieszkańca, może udzielić mu sakramentu bierzmowania (kan. 883 n. 3 KPK). O udzieleniu sakramentu powinien powiadomić miejscowego proboszcza (kan. 896 KPK).
13. Jeśli kapelan angażuje się w działania duszpasterskie poza posługą kapelańską, powinien to czynić w sposób, który nie koliduje z wypełnianiem obowiązków kapelana. Zasada ta powinna być także uwzględniona przy powierzaniu kapelanowi innych funkcji czy zadań.
14. Kapelan ma obowiązek stale podnosić swoje kompetencje poprzez udział w szkoleniach, w szczególności organizowanych przez placówkę medyczną oraz struktury Krajowego Duszpasterstwa Służby Zdrowia (np. studia, sesje szkoleniowo-formacyjne, w tym rekolekcje i dni skupienia).

Art. 5 (szczególne obowiązki kapelana)

1. Do obowiązków kapelana wynikających z misji pasterskiej należy:
  - 1.1. Towarzystwo pacjentom/mieszkańcom i ich rodzinom poprzez odwiedziny, rozmowy, a także poprzez czuwanie w sytuacjach nadzwyczajnych i skrajnych – w ramach regularnego obchodu, niezwiązanego z udzielaniem Komunii świętej;
  - 1.2. Gotowość do przybycia do placówki na każde uzasadnione wezwanie

pacjenta/mieszkańca, personelu placówki lub rodziny;

- 1.3. Współpraca z kapelanami niekatolickich wspólnot religijnych, a w przypadku ich braku umożliwianie kontaktu z duchownym innego wyznania lub religii na życzenie pacjenta/mieszkańca, w porozumieniu z dyrekcją placówki.
2. Do obowiązków kapelana wynikających z misji nauczycielskiej Kościoła należy:
  - 2.1. Wsparcie w rozwiązywaniu dylematów etycznych w związku z decyzjami dotyczącymi rodzajów terapii, na przykład w obliczu perspektywy uporczywej terapii (w razie potrzeby w porozumieniu z personelem medycznym oraz rodziną);
  - 2.2. Prowadzenie rozmów na tematy egzystencjalne oraz dotyczące życia religijnego, w szczególności sensu przeżywanego cierpienia, jak również wspieranie umierających i przygotowanie do śmierci w duchu chrześcijańskim;
  - 2.3. Przygotowanie do przyjmowania sakramentów świętych;
  - 2.4. Prowadzenie katechezy dzieci i młodzieży w przypadku przedłużającego się ich pobytu w placówce;
  - 2.5. Udostępnianie książek i prasy katolickiej, szczególnie miesięcznika „Apostolstwo Chorych”.
3. Do obowiązków kapelana wynikających z misji kapłańskiej należy:
  - 3.1. Odprawianie na terenie placówki Mszy świętej w niedziele i dni świąteczne nakazane jednej lub więcej w zależności od wielkości placówki) oraz - w ramach możliwości:- w dni powszednie;
  - 3.2. Udzielanie sakramentów chorym na ich wyraźne życzenie, a w przypadku ich nieświadomości - tym, którzy będąc jeszcze w stanie świadomości przynajmniej pośrednio o nie prosili;
  - 3.3. W zakładach leczniczych codzienny obchód (zasadniczo w godzinach porannych) placówki z udzielaniem chętnym Komunii świętej oraz z możliwością udzielenia sakramentów uzdrowienia (pokuty i namaszczenia chorych), natomiast w innych placówkach regularne udzielanie Komunii świętej tym mieszkańcom, którzy nie mogą przybyć na Mszę świętą do kaplicy;
  - 3.4. Udzielenie w niebezpieczeństwie śmierci chrztu świętego oraz bierzmowania;
  - 3.5. W przypadku małżeństw zawieranych przez osoby znajdujące się w niebezpieczeństwie śmierci kapelan powinien - o ile to możliwe - skontaktować się z miejscowym proboszczem w celu uzyskania stosownych uprawnień do asystowania lub - gdy nie jest to możliwe - umożliwić nupturientom zawarcie małżeństwa w formie nadzwyczajnej; w obu przypadkach kapelan powinien skorzystać z uprawnień, o których mowa w kan. 1068, 1079 § 2 i 1116 § 2 KPK, oraz zatroszczyć się o sporządzenie aktu małżeństwa; w odniesieniu do cywilnych skutków małżeństwa wyznaniowego zawieranego w takich okolicznościach należy zachować odpowiednie przepisy prawa państwowego;
  - 3.6. Uwalnianie od kar kościelnych zgodnie z kan. 566 § 2 KPK;
  - 3.7. Wydawanie zaświadczeń o udzielonych sakramentach;
  - 3.8. Animowanie modlitwy z pacjentami/mieszkańcami bądź w formie

zindywidualizowanej i spontanicznej według ich życzeń i pragnień bądź w formie zaplanowanych modlitw wspólnotowych lub nawiązujących do roku liturgicznego nabożeństw;

3.9. Uwzględnianie odrębności obrządkowej pacjentów i mieszkańców;

3.10. Udzielanie sakramentów ochrzczonej niekatolikom, wyrażającym taką wolę, zgodnie z kan. 844 KPK.

Art. 6 (uprawnienia kapelana)

Z zachowaniem przepisów prawa pracy i postanowień umowy kapelanowi przysługują w szczególności poniższe prawa:

1. Prawo do jednego dnia wolnego w tygodniu, po wypełnieniu porannych obowiązków kapelańskich, a w związku z tym do zastępstwa w realizacji obowiązku gotowości do przybycia do placówki na każde uzasadnione wezwanie;
2. Prawo do urlopu wypoczynkowego, a w związku z tym do zastępstwa;
3. Prawo do zastępstwa w sytuacjach losowych;
4. Prawo do wynagrodzenia, jeżeli wynika to z umowy z placówką;
5. Prawo do przedkładania dyrekcji placówki uwag, wniosków i spostrzeżeń związanych z warunkami pracy;
6. Prawo do wnioskowania u dyrekcji placówki o remonty kaplicy oraz pomieszczeń oddanych dla posługi duszpasterskiej;
7. Prawo do sprzeciwu sumienia w sytuacji domagania się od niego posługi, która stoi w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego.

Art. 7 (nadzór nad pracą kapelana)

1. Gdy chodzi o obowiązki pracownicze, nadzór nad pracą kapelana sprawuje przełożony placówki, w której realizowana jest posługa.
2. Nadzór nad aspektami religijnym i kanonicznym posługi kapelana sprawuje właściwa władza kościelna.
3. W uzasadnionych przypadkach przełożony placówki winien poinformować o zaniedbaniach w pracy kapelana właściwego przełożonego kościelnego. Przełożony kościelny powinien podjąć stosowne środki zaradcze.
4. Przypadki poważnego konfliktu między kapelanem a dyrekcją placówki, przede wszystkim związane z ograniczaniem posługi duszpasterskiej należy niezwłocznie zgłaszać przełożonym kościelnym.

Art. 8 (posługa kapelana w czasach wyjątkowych: epidemii, wojny lub innych klęsk)

1. W czasach wyjątkowych kapelani zobowiązani są do kontynuowania posługi duszpasterskiej w swoich placówkach.

2. Zasadniczo posługa ta powinna odbywać się w formie regularnego obchodu chorych, powiązanego z możliwością udzielania sakramentów. W szczególności powinna być ona spełniana wobec ludzi znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci.
3. Kapelani zobowiązani są do rygorystycznego przestrzegania wytycznych sanitarnych, obowiązujących na terenie placówki leczniczej lub domu pomocy społecznej. W razie konieczności kapelan powinien przejść odpowiednie szkolenia w zakresie bezpieczeństwa sanitarnego. Równocześnie kapelan ma prawo do odzieży ochronnej oraz innych środków ochrony osobistej, udostępnionych przez placówkę.
4. Kapelan może wobec dyrekcji postulować adekwatne rozwiązania duszpasterskie korzystne dla pacjentów/mieszkańców.
5. Szczegółowy kształt posługi duszpasterskiej w czasach wyjątkowych należy omówić z dyrekcją placówki, w ramach merytorycznego dialogu.
6. Przypadki poważnego konfliktu między kapelanem a dyrekcją placówki, przede wszystkim związane z ograniczaniem posługi duszpasterskiej należy niezwłocznie zgłaszać przełożonym kościelnym.